

4 / 2007

ODBORNÝ ČASOPIS PRO FILATELIU,
NUMISMATIKU A NOTAFILIU

ROČNÍK XII.

VYCHÁZÍ 28. 8. 2007

VYBRANÉ ČLÁNKY PUBLIKUJEME I NA WWW.FILATELIE-KLIM.COM

Z OBSAHU

• Jubileum BRATISLAVA 1937-2007.....	1
• Plebiscitní razítka (VII. část).....	4
• St. Petersburg 2007.....	7
• Typologie čs. emise „Ryby“ z roku 1966.....	8
• Pozvání na 43. aukci firmy „Filatelie - KLIM“.....	11
• Filatelistický trh.....	14
• Vlakové pošty na Podkarpatské Rusi (II. část).....	20
• Nová česká bankovka 2000 Kč vz. 2007.....	22
• Zborov 1917 - 1937 - 2007.....	24
• Plebiscitní celistvosti s razítky vlakových pošt (I. část).....	26
• Hospodářství a věda 1923 (III. část-dokončení).....	28

AUS DEM INHALT

• Jubiläum: BRATISLAVA 1937-2007.....	1
• Plebiszitstempel (VII. Teil).....	4
• St. Petersburg 2007.....	7
• Typologie der Ausgabe „Fische 1966“.....	8
• Einladung zur 43. Auktion der Firma „Filatelie - KLIM“.....	11
• Der philatelistische Markt.....	14
• Bahnposten der Karpatenukraine (II. Teil).....	20
• Die neu-tschechische Banknote zu 2000 Kč Muster 2007.....	22
• Zborov 1917 - 1937 - 2007.....	24
• Plebiszit-Belege mit Bahnpoststempeln (I. Teil).....	26
• Wirtschaft und Wissenschaft 1923 (III. Teil).....	28

FROM THE CONTENTS

• Jubilee: BRATISLAVA 1937-2007.....	1
• Plebisците postmarks (Part VII.).....	4
• St. Petersburg 2007.....	7
• Typology of the issue „Fishes 1966“.....	8
• Invitation to the 43rd „Filatelie - KLIM“ auction.....	11
• The philatelic market.....	14
• Travelling post offices in Carpatho-Ukraine (Part II.).....	20
• New Czech banknote 2000 Kč issue 2007.....	22
• Zborov 1917 - 1937 - 2007.....	24
• Plebisците Covers with postmarks of travelling post offices (Part I.).....	26
• Agriculture and science 1923 (Part III.).....	28

REDAKCE: Šéfredaktor časopisu Ing. Zdeněk Fritz
✉: Filatelie KLIM, Merkur, P.O.B. 431, 660 31 Brno 2
☎: 731 515 154 e-mail: risa@filatelie-klim.com

ADMINISTRACE A ZÁSILKOVÉ SLUŽBY:

✉: Filatelie KLIM, Merkur, P.O.B. 431, 660 31 Brno 2
☎: 542 211 931 e-mail: risa@filatelie-klim.com

REDAKČNÍ KOLEKTIV: Fr. Dvořáček, Zdeněk Filípek, Zdeněk Fritz, Pavel Matoušek, Jan Klim, Milan Kračmar, V. Schödelbauer, Jan Štolfa

ODBORNÍ PORADCI: Jan Karásek, Milan Kračmar, Pavel Pittermann, Jiří Štupka, Světopluk Šablatúra

EXTERNÍ SPOLUPRACOVNÍCI: Miroslav Čapek, ČR; Hans van Dooremalen, Nizozemí; Vladimír Dražan, ČR; Petr Gebauer, ČR; Otto Hornung, V. Británie; Jaroslav Verner, USA.

Za původnost a věcnou správnost příspěvků ručí autor.

VYDÁVÁ: Merkur-Revue s.r.o., Veselá 37, 602 00 Brno 2
Odpovědný vydavatel: Jan Klim ☎: 542 211 931

TISK: EUROPRINTY, spol. s r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., OZ JM Ředitelství v Brně č.j. P/2-4838 ze dne 8. 12. 1995 MK ČR E7381 ISSN 1211-3077

Jubileum Bratislava 1937 – 2007

Touto spomienkou na zrod nášho prvého výstavného hárčeka chcem vzdať hold tým, ktorí sa o to pred sedemdesiatimi rokmi zaslúžili – všetkým tým, ktorí boli pri organizácii Celoštátnej výstavy poštových známok BRATISLAVA 1937.

História výstavných hárčeka je už vyše 80ročná. Pri zrode ich niektorí aj poprední zberatelia zaznávali, no postupom času sa stali nielen módnou novinkou, ale aj zberateľským odvetvím. Filatelisti si na ne zvykli, začali ich zbierať, začali – pochopiteľne – stúpať aj ich ceny a dnes sú niektoré výstavné hárčky ozdobou veľkých zbierok.

Zaoberať sa históriou výstavných hárčeka by si vyžiadalo osobitnú štúdiu, no nemožno pri tejto príležitosti nespomenúť aspoň niekoľko údajov o zrode prvých výstavných hárčeka. Prímát drží Belgicko, ktoré vydalo už v roku 1921 svoj prvý výstavný hárček, čo vyšiel pri príležitosti národnej výstavy v Bruseli. O tri roky neskôr vydáva Belgicko druhý výstavný hárček pri príležitosti medzinárodnej výstavy v Bruseli. Nasledovalo Francúzsko, ktoré bolo druhým európskym štátom, čo vydal výstavný hárček. Bolo to v roku 1925 pri príležitosti medzinárodnej filatelistickej výstavy v Paríži. Ďalší hárček vydala francúzska pošta v roku 1927 (výstava v Štrasburku). Potom nasledovali ostatné európske štáty: Poľsko v roku 1928 pri príležitosti výstavy vo Varšave, Nemecko v roku 1930 (výstava IPOSTA v Berlíne), SSSR roku 1932 s neúradne vydaným hárčekom pri príležitosti výstavy v Moskve. V tom istom roku nasledovalo Rumunsko (výstava v Bukurešti), Rakúsko vydalo roku 1933 svetoznámu WIPU, Lichtenštejnsko roku 1934 nielenom známy VADUZ, v tom istom roku Maďarsko vydalo LEHE a Švajčiarsko svoju NABU.

Prímát čo do množstva mali v tom čase Spojené štáty, ktoré vydali svoj prvý hárček pri príležitosti medzinárodnej výstavy v New Yorku roku 1926, potom nasledovali ďalšie v rokoch 1933, 1934 a 1936. V Južnej Amerike to bol Uruguay, ktorý vydal roku 1927 tri výstavné hárčky, Brazília taktiež tri roku 1934 (25bloky!).

Dnes je už celkom samozrejmé, že každá významnejšia filatelistická výstava býva okorenená nielen množstvom výstavných sérií, ale aj výstavnými hárčkami zúbkovanými a v poslednom čase aj nezúbkovanými.

Miesto konania výstavy

Výstavný hárček podľa návrhu K. Vika a v rytine K. Seizingera

24. októbra to bude presne 70 rokov, čo u nás bol vydaný prvý výstavný hárček pri príležitosti Celoštátnej výstavy poštových známok BRATISLAVA 1937. História spred sedemdesiatich rokov, ktorej niektorí pamätníci žijú ešte medzi nami, oboznamuje nás s veľkým nadšením a zápalom hrstky filatelistických nádešov, ktorí sa roku 1937 podujali zorganizovať taký veľký projekt. Dovoľte, aby som spomenul aspoň niekoľkých, ktorí sa na úspešnej organizácii tohto diela zúčastnili: Leopold Vališ, predseda výstavného výboru, inak aj známy vystavovateľ a organizátor; Ing. Klement Ptačovský, ktorého dobre poznala ešte aj mladšia generácia ako znalca a vždy ochotného poradcu; architekt Ferdinand Hrozinka – toho zasa lepšie poznajú pražskí kolegovia; Miloš Müller, takisto náš znalec a každonedeľný návštevník bratislavskej burzy; Dr. Juraj Bulla, známy vystavovateľ a organizátor; Hugo Kaufmann, odborník, znalec, obchodník a tiež vydavateľ filatelistického časopisu a katalógov. Zámerne som si nechal nakoniec jedného z najstarších odborníkov, ktorý vykonával funkciu hlavného organizátora, tajomníka bratislavskej výstavy – Ladislava Novotného, známeho odborníka, vystavovateľa, znalca, autora filatelistických publikácií a vydavateľa filatelistického časopisu.

Okrem materiálu a pečiatok, ktoré mali výstavu propagovať, objavila sa myšlienka vydať pri tejto príležitosti výstavný hárček. Kto prišiel prvý s týmto návrhom, dnes už ťažko povedať, no krstným otcom bol (ako sa traduje) predseda výstavného výboru Leopold Vališ. Možno tomu veriť. Bol zberateľom veľkého formátu – okrem Československa zbieral aj známky desiatok iných štátov – a tak dobre vedel, čo zberatelia hľadajú, čo zbierajú a o čo majú záujem. Prvé kusé zprávy o bratislavskom výstavnom hárčku nám hovoria o tom, že hárček bude mať dve známky s krajinárskymi motívmi od výtvarníkov Štáfa a Vika („Tribuna filatelistu“ 1937 / 69). Či to bola zpráva z dobre informovaných prameňov, nevedno, lebo nakoniec návrh známok ako aj konečnú úpravu hárčeka zverili grafikovi Karlovi Vikovi. Návrhy na známky hárčeka mali byť z oblasti Slovenska – tatranská krajina a Bradlo, monument vytvorený podľa návrhu vynikajúceho umelca, architekta Dušana Jurkoviča.

Myslím, že rozhodnutí poštovej správy bolo viac než dobré, že voľba padla práve na akademického maliara a grafika Karla Vika. Aby sme pochopili Vikov vzťah k Slovensku, treba spomenúť niekoľko skutočností, ktoré nám to ozrejmia. Široká verejnosť dnes už ani nevie, že tento český rodák z Hoříc bol nadšeným obdivovateľom Slovenska. Už v roku 1922 vytvoril cyklus čierno-bielych drevorytov

s tatranskými motívmi a neskôr takmer desať rokov chodil po Slovensku a maľoval. Pri svojom putovaní neobišiel ani jedno kultúrne stredisko. Navštívil Martin, Kežmarok, Banskú Bystricu, Kremnicu, Banskú Štiavnicu, Nitru, na východe Slovenska Prešov, Bardejov, Košice a mnoho ďalších miest. Svoju obsiahlu prácu ukončil žiaľ až v roku 1940 – v čase, keď už nebolo možné vydať toto veľkolepé dielo. Vyšlo až po oslobodení v rokoch 1946-47 a tlačili ho v Turnove pod priamym dohľadom Majstra Vika. Cyklus „Slovensko“ obsahuje 127 viacfarebných drevorytov. Kritika toto obrovské grafické dielo prijala mimoriadne priaznivo. Dovoľte, aby som zacitoval niekoľko úryvkov a recenzií:

Farebný drevoryt K. Vika „Popradské pleso“

Perokresbový náčrt obrazu známky 50h

Akwarelový náčrt obrazu známky 50h

„Lidová demokracie“ z 15. februára 1947 píše (cit.): „Grafik Karel Vik je opravdový čaroděj výrazně pevných i melodicky vládných linií, barevných odstínů i nálad, smavých dálek i hrdinných skutečností, jak je vytvořila staletí ... Vikovo umění nabývá hodnoty monumentální, epicky heroické i citově výchovné, poučující neustále o závislosti člověka a krajiny, minulosti a přítomnosti ...“

Prof. Antonín Matějček, výtvarník, teoretik umenia a kritik toto Vikovo dielo hodnotí následovne (cit.): „Realista a konstruktér bít tu nad básníkem. Rovnováha mezi skutečností a vidinou, o níž Vik po desetiletí ve svém grafickém díle usiloval, je v jeho Slovensku dosažena v míře, již lze bez nadsázky označit za rovnováhu klasičtější.“

Keď toto obsiahle grafické dielo vyšlo roku 1949 v Londýne, vydavateľstvo oboznámilo čitateľov s grafikom Karlom Vikom a jeho „Slovenskom“ týmito slovami: „V strede Európy medzi Dunajom a Karpatmi leží krajina, ktorej historické a kultúrne tradície ju oprávňujú na to, aby sa s ňou svet zoznámil dôkladnejšie, ako bolo doteraz. Je to Slovensko, súčasť Československej republiky, v ktorého starobylých zámkoch sú zachované dokumenty tisícročného zápasu za národnú nezávislosť ...“.

Rytecké rozkresby známok 50h a 1Kč autora rytin Karla Seizingera

Touto krátkou spomienkou na autora desiatok československých známok a autora prvého československého výstavného hárčeka BRATISLAVA 1937 chcel by som tomuto nadšenému obdivovateľovi a propagátorovi Slovenska splatiť dlh.

Karel Vik nebol pri tvorbe známok začiatočníkom. Už pred tým, ako začal s prípravou a realizáciou návrhov na bratislavský hárček, pripravil návrhy na sériu výplatných známok s krajinárskymi motívmi z roku 1937. Tu sa po prvý raz zjavili jeho bohato prepracované návrhy mest, hradov a zámkov našej republiky – Mukačeva, Banskej Bystrice, Kutnej Hory, Zvíkova, Strečna, Českého raja, Slavkova, Poděbrad, Olomouca a Bratislavy. Aby bol výpočet úplný, neskôr to ešte boli návrhy na dve známky, ktoré vyšli roku 1938 (50 h s námetom Košice) a 1955 (letecká známka 2,75 Kčs s námetom Bratislavy – vyryl B. Housa podľa drevorytiny K. Vika; Pof. L40).

Pre prvú známku bratislavského hárčeka si autor vybral svoj farebný drevoryt z obsiahleho cyklu tatranských scenérií – Popradské pleso. Túto tému potom prepracoval a stvárnil na niekoľkých ďalších skiciach, lavírovaných kresbách a akvareloch, až prišiel výsledný návrh na známku 50 h. Pre druhú známku bola motívom Štefánikova mohyla Bradlo, ktorej autorom, ako som

už spomenul, bol národný umelec Dušan Jurkovič. Po prepracovaní dostal návrh na známku 1 Kč známu definitívnu podobu.

Vydanie výstavného hárčeka bolo oznámené vo „Vestníku MPT“ z 22. októbra 1937, číslo 65 (presná citácia je v „Monografii“, diel 3, strana 279). V konečnej podobe má hárček rozmery 150 x 110 mm, ľavá známka 50 h s námetom Popradského plesa je modrá (rozmery obrazu 29,6 x 24,0 mm) a pravá známka 1 Kč s námetom Bradla červená (rozmery obrazu 29,5 x 23,8 mm). Hárček je doplnený nápisom CELOŠTÁTNÁ VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK v modrej farbe, ktorý je umiestnený nad známkami, a takisto modrým nápisom BRATISLAVA 1937, umiestneným na kupónu medzi znám-

kami. V strednej časti hárčeka nad nápisom je československý štátny znak v červenej farbe a v tej istej farbe je zasa v spodnej časti hárčeka emblém mesta Bratislavy. Vpravo dole pod známkou 1 Kč je drobný nápis UNIE PRAHA.

Známky vyryl podľa návrhu Karla Vika rytec Karel Seizinger. Každú známku osobitne. Keďže známky a nápisy mali byť vytlačené dvoma farbami, bolo potrebné každú známku osobitne moletou preniesť na novú oceľovú dosku, na ktorú potom rytec „Unie“ vyryl nápisy, respektíve emblémy. Tak na oceľovej doske pre modrú farbu, kde sa moletou preniesla známka 50 h, boli vyryté vyššie uvedené nápisy. Na druhej doske pre červenú farbu okrem známky 1 Kč boli vyryté štátny znak, emblém Bratislavy a malý nápis UNIE PRAHA.

Tlačiareň UNIE mala v tom čase iba dva stroje, ktoré sa mohli použiť na tlač tohto hárčeka, a to väčší Hummel a menší Johnston. Rozhodli sa pre stroj Johnston, no keďže bol veľmi krátky čas na vytlačenie nákladu 800 000 kusov tohto hárčeka, rozhodli sa v tlačiarňach pracovať na tri smeny. Aby túto prácu mohli načas zvládnuť, tlačiareň už za prípravných prác pripravovala papier – nanášala naň lep, rozrezávala ho na veľkosť hárčeka, ba tieto čisté papiere s naneseným lepom aj zúbkovala.

O tlači hárčeka nevyšla nijaká podrobnejšia informácia. Existujú iba

Skúšobná tlač známky 1Kč na žilkovanom papieri

dohady, respektíve ústne podania. Prvá takáto informácia je od nemenovaného autora, ktorý uverejnil svoju stať v „Tribuně filatelistů“ roku 1938, podobnú verziu uvádza i tretí diel „Monografie čs. známek“ na strane 280.

Teoreticky sa mohli hárčeky tlačiť tromi postupmi:

- **Prvý postup:** narezaný a ozúbkovaný papier s naneseným lepom sa dal do stroja a vytlačila sa prvá farba – modrá, teda známka 50 h s nápsmi. Po zaschnutí farby sa hárček opäť vložil do stroja a vytlačila sa druhá farba – červená, teda známka s hodnotou 1 Kč, štátny znak, emblém Bratislavy a nápis UNIE PRAHA. Pochopiteľne, postup pri tlačením mohol byť aj obrátený, teda najskôr sa mohla vytlačiť červená a potom modrá farba.

- **Druhý postup:** je celkom opačný – na narezaný papier s naneseným lepom sa vytlačila prvá farba (modrá), potom druhá (červená), a až potom sa hárček ozúbkoval. Zmena poradí tlače farieb je aj v tomto prípade možná.

- **Tretí postup:** je tak trochu „pritiahnutý za vlasy“, no ani ten nemožno vylúčiť. V tlačiarňach vytlačili najprv jednu farbu, hárček ozúbkovali a potom vytlačili druhú farbu, pričom sled farieb nie je rozhodujúci.

Najpravdepodobnejšia je prvá a druhá alternatíva, teda zúbkovanie a potom tlač, alebo tlač a potom zúbkovanie. V tlačiarňach sa muselo pri výrobe hárčeka

pracovať veľmi presne. Dobre vieme, že známky na hárčekom sú posunuté do spodnej časti. Obrátiť papier, či už vopred ozúbkovaného hárčeka, alebo hárčeka vytlačeného bez ozúbkovania, by bolo veľkou chybou! No našli sa aj takéto hárčeka – boli to, domnievam sa, hárčeka vytlačené druhým postupom, kde sa najskôr na čistý papier vytlačili známky a až potom sa hárčeka zúbkovali. Správne vytlačené známky na hárčeku majú zúbkovanie posunuté do hornej časti, teda hárčeka boli pred zúbkovaním obrátené. Takéto hárčeka boli uverejnené už v roku 1938 („Tribuna filatelistů“ 1938, str. 82; „Filatelistická revue“ 1938, str. 349).

Dodnes sa presne nevie, koľko dosák sa použilo pre tlač. Literatúra uvádza rozličné údaje. Tak napríklad „Tribuna filatelistů“ uvádza, že sa použili tri dosky pre červenú farbu a sedem až desať dosák pre mod-

rú. „Filatelistická revue“ zase uvádza, že sa použilo dvanaásť dosák, z toho tri pre červenú farbu a deväť pre modrú. Na otázku, prečo sa použilo viac dosák pre modrú farbu, odborníci odpovedali, že pravdepodobne preto, lebo modrá farba väčšmi ničila dosku.

Skúšobné tlače hárčeka so známkou 50h v rôznych farbách

Typy sa ešte dodnes nepodarilo presne identifikovať. To, čo dnes nazývame typmi tohto hárčeka, sú vlastne typy červenej farby. Poznáme tri a rozpoznávame ich podľa farebného bodu pri známke 1 Kč a podľa malých odchýlok v znaku mesta Bratislavy:

- **I. typ** : nemá pri známke 1 Kč nijaký bod; na ľavej vežičke emblému mesta má pravý obok na pravej strane zvislú čiarku a nad obokom je malá vodorovná čiarka. Múr pod touto vežičkou má hornú čiaru dotiahnutú až k ľavému okraju. Okno strednej vežičky je celé farebné a rám okolo je takmer neprerušený.

- **II. typ** : má na pravej strane známky 1 Kč malý farebný bod, tzv. bod „nižšie“. Pravé okno ľavej vežičky emblému mesta má na pravej strane čiaru vo forme obráteného písmena „L“. Múr pod ňou nemá dotiahnutú hornú čiaru, okno strednej vežičky má v strede bielu zvislú čiarku a rám okolo okna je v spodnej časti na okrajoch prerušený.

- **III. typ** : má na pravej strane známky 1 Kč malý bod, tzv. bod „vyššie“. Pravé okno

ľavej vežičky emblému mesta má na pravej strane iba zvislú čiaru. Múr pod touto vežičkou ako pri prvom type má hornú čiaru dotiahnutú až k ľavému okraju. Okno strednej vežičky má v strede šikmú bielu čiaru a rám okolo okna je v hornej časti prerušený.

Ak by sme takto postupovali aj pri modrej farbe, zistili by sme ďalšie typy, no toto ešte bude úloha pre našich špecialistov. Malo by to byť ďalších sedem až desať typov modrej farby. Teda keby sa mala zostaviť skutočne špeciálna zbierka, musela by obsahovať nie menej ako 30 typov, no to by potrebovalo skutočne veľké množstvo tohto materiálu, trpezlivosť a možno aj trochu šťastia.

Papier hárčeka je mierne žilkovaný, lep žltkastý. Zúbkovanie rámcové 12½. Modrá farba má malé odtiene.

Z výrobných chýb poznáme tzv. slepé tlače a náhodné farebné alebo biele škvrny na rozličných miestach. Vznikli pravdepodobne z vytlačených zúbkov – malé kolieska z nich ostali nejaký čas na doske. Sú známe posunuté tlače a, ako som už spomínal, hárčeka s obrátenou perforáciou.

Hárčeka boli vydané 24. októbra 1937 a platili do 31. decembra 1937 vo vnútornom, ako aj v medzinárodnom poštovom styku. Boli v predaji od 24. októbra 1937 do 2. novembra 1937, kedy sa bratislavská výstava skončila.

V cene 5 Kč bola zarátaná aj vstupenka na výstavu. Každý zberateľ si mohol subskripciou vopred zaistiť akékoľvek množstvo hárčeka. Znamky z hárčeka, ako aj celé hárčeka sa používali na frankovanie iba sporadicky – hlavne pre filatelistické účely.

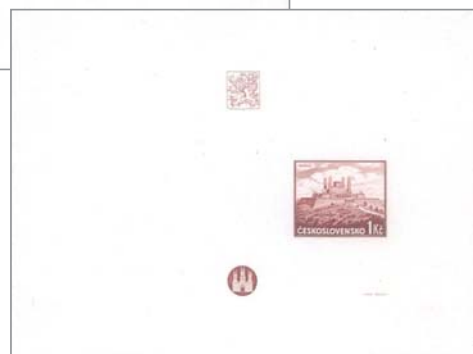
Okrem skúšobných tlačí sa nám zachovali aj niektoré zaujímavé materiály, a to zväčša z darov Ministerstva pôšt a telegrafov. Čistý papier s naneseným lepom, čistý perforovaný papier s naneseným lepom, hárček zúbkovaný s vytlačenou známkou 50 h, hárček nezúbkovaný s vytlačenou známkou 50 h, hárček zúbkovaný s vytlačenou známkou 1 Kč, hárček nezúbkovaný s vytlače-

nou známkou 1 Kč, rytecké rozkresby K. Seizingera, skúška tlače na hrubo žilkovanom papieri a podobne.

O nezúbkovanom hárčeku si možno vo vtedajšej filatelistickej tlači prečítať niekoľko zaujíma-

vých informácií. Tak napríklad redaktor „Tribuny filatelistů“ E. Hirsch v januárovom čísle z roku 1938 na stranách 27 a 28 reaguje na zpravu uverejnenú v časopise „Der Philatelist“, že nemeckému filatelistickému zväzu bol predložený nezúbkovaný hárček. Hirsch vysvetľuje, že ide o fotografiu návrhu, ktorý bol uverejnený v bratislavskom „Bulletin“. No o mesiac neskôr – 19. februára 1938 – reaguje na fotografiu pravého nezúbkovaného hárčeka v časopise „Der Philatelist“. Hárček vraj našiel nejaký malý zberateľ v balíčku, v ktorom bolo údajne zo desať hárčeka. Hirsch je tým pobúrený a žiada zistiť, kto kradne a vynáša veci z tlačiarne. Zaujímavé je však to, že ten istý redaktor Hirsch uverejnil dva týždne predtým stať o bratislavskom hárčeku s ukázkami všetkých fáz tlače, teda aj nezúbkovaný (nehotový!) hárček. Aj „Filatelistická revue“ z 15. marca 1938 píše o tomto prípade, teda o nezúbkovanom hárčeku. Zároveň dodáva, že nejaký obchodník ponúkal takýto hárček za 1500 Kč,

Postupná tlač hárčeka: farba modrá (50h) a červená (1Kč)

no vraj nebol oň záujem. Treba ešte pripomenúť, že bratislavský hárček bol pretlačený u príležitosti výstavy v New Yorku v roku 1939 a takisto u príležitosti filatelistickej výstavy v Bruseli s príplatkom 25 belgických frankov, ktoré mali slúžiť ako príspevok na výstavbu nacistami zničených Lidíc. Obidve pretlače sú viac-menej obchodného charakteru a sú samozrejme neúradné.

Nemôžeme nespomenúť aj ďalší zberateľský materiál, ktorý vznikol v roku 1937, a to novinový hárček, ktorého časť bola dokonca tlačená priamo na výstave. Ako je dobre známe, existuje sedem jeho typov.

Pripomínam aj pekné propagačné nálepky v rôznych farbách, ktoré boli vydané pri tejto príležitosti v podobe zošitkov. Dokonca firma Kaufmann vydala malé propagačné hárčeka s týmito nálepkami.

Ako som už povedal v úvode, chcel som touto spomienkou na prvý československý výstavný hárček vzdať hold tým, ktorí sa o to pred 70 rokmi zaslúžili – všetkým tým priekopníkom, ktorí organizovali Celoštátnu výstavu poštových známok BRATISLAVA 1937.

Dr. Svätopluk Šablátura
Foto: archív autora

Použitá literatúra:

„Tribuna filatelistů“, Praha
„Filatelistická revue“, Praha
„Český filatelista“, Praha
Výstavný katalog, Bratislava 1937
Výstavný bulletin, Bratislava 1937
„Monografie čs. známek“, díl 3, Praha
L. Novotný: „Speciální příručka pro sběratele čs. známek“, Praha